

Інноваційні технології – крок до творчості й успіху

Тетяна ОСТРОУШКО,

директор Севастопольського центру еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді

Севастопольська земля – це своєрідна творча майстерня для художника і поета, об'єкт вивчення для дослідника-природознавця. Милуйся цим прекрасним творінням природи, вивчай, бережи його, ставай добрішим і мудрішим. Ця настанова вже понад 50 років є своєрідним орієнтиром для севастопольських юннатів. А починалося все 1958 року, коли юні любителі природи міста отримали можливість займатися в гуртках новоствореної станції юних натуралістів.

Спочатку учні мали змогу навчатися лише в двох гуртках: рослинництва та виноградарства. У 60–70-х роках кількість гуртків збільшилася, діяльність закладу була спрямована на озеленення міста, заміських доріг, пришкольніх ділянок, могил загиблих воїнів, на створення біологічної секції МАН «Пошук». Значні зміни відбувалися також у 80–90-х роках. Зокрема, 1987 року відкрито Музей хліба, в якому зібрані експонати селянського побуту, матеріали про вчених-селекціонерів, представлена продукція Севастопольського хлібокомбінату, зернові культури, що вирощуються на навчально-дослідній земельній ділянці, тощо. Усі ці досягнення стали можливими завдяки сумлінній праці колишніх директорів Е.Г. Будних, З.М. Кирилук, О.А. Холоденко. У 1994 році створено Музей гідробіології, в якому представлена флора та фауна морів і океанів. Споруджено ще одну оранжерею, відкрито магазин для реалізації дитячих робіт. За ці роки кількість гуртків Центру збільшилася до 25.

Сьогодення вимагає від позашкільників не тільки традиційного вивчення питань довкілля на уроках, лекціях, заняттях гуртків, а й нової навчальної етики, нового стилю викладання, а отже, й принципово нових технологій, які допоможуть зацікавити дитину еколого-натуралістичною та природоохоронною діяльністю.

Основним способом отримання інформації в біоекології є спостереження та аналіз. У практичній діяльності біологічної секції МАН спостереження як метод є незамінним під час пояснення теоретичного матеріалу, вибору тем дослідницьких робіт, збору фактичних даних, аналізу отриманого первинного матеріалу. Основна форма спостережень – це науково-практична та експедиційна робота. Експедиції дають можливість набути як загальні знання про об'єкти природи, так і конкретні. Ось чому гуртківці-екологи проводять цілорічний моніторинг природного середовища м. Севастополя. Це, зокрема, спостереження за рослинністю і станом

засміченості в зоні міських забудов, приміських територій, місцях масового відпочинку і заповідниках. Крім того, беруться проби морської води для подальшого аналізу, здійснюється контроль за якістю атмосферного повітря. Особливу зацікавленість викликає в учнів вивчення первоцвітів і місць їх поширення. Декілька поколінь гуртківців проводять спостереження за найважливішими популяційними характеристиками соню кримського, примули звичайної, підсніжника складчастого, проліска дволістого і 13 видів орхідних в районі р. Чорна. Такі дослідження дають змогу вивчити багаторічну динаміку чисельності цих унікальних видів, виявити ділянки деградації фітоценозів, визначити можливості щодо їх збереження.

Отримані польові, лабораторні й експериментальні дані досліджень – основа науково-дослідних робіт учнів. Аби відповідати сучасним вимогам, які висувуються до учнівських робіт, гуртківці повинні зібрати широкий фактичний матеріал і здійснити його статистичну обробку. Без використання методів біологічної статистики не можна дійти обґрунтованих висновків. Крім того, учні повинні володіти сучасними формами презентації, виготовлення стендів. Доповідь з презентацією потребує дизайнерських, ораторських здібностей, а також швидкості реакції доповідача, яка необхідна для синхронізації мовлення і зміни ілюстрацій. Стендова доповідь ґрунтується на акцентуванні основної мети роботи, що супроводжується найбільш важливими ілюстраціями і текстовою інформацією. Значну роль відіграє загальна композиція доповіді. Якщо ці умови не дотримані, то сенс дослідження може загубитися в поданих на стендах наукових даних та ілюстраціях. Стендові доповіді забезпечують високий рівень наочності, а також дають можливість лаконічно демонструвати наукові досягнення.

Завдяки досвіду науково-дослідної діяльності наші учні стали призерами та переможцями

Міжнародного конкурсу-захисту екологічних проєктів у Туреччині, Всеукраїнської олімпіади з біології, III етапу конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН у м. Києві. Навички дослідницької праці допомагають учням стати кращими серед студентів, а після закінчення ВНЗ – обирати наукову діяльність. Так формується наукова еліта України.

Серед напрямів діяльності Центру – різноманітні форми просвітницької роботи: екологічні конференції, конкурси, олімпіади всеукраїнського і всекримського рівнів. Всекримська дитяча екологічна конференція-конкурс «Діти і море» ставить за мету підвищення рівня екологічної свідомості та зацікавленості дітей і молоді проблемами екології довкілля і раціонального природокористування. Ця конференція унікальна тим, що на ній були створені умови для діалогу молоді, наукової спільноти і представників адміністративних структур. Такий підхід сприяє формуванню громадянського суспільства в європейському розумінні. Під час «круглого столу» була створена Молодіжна екологічна рада (МЕР). До її складу ввійшли активісти МАН. Основні завдання МЕР – обговорення екологічних проблем міста, району, школи, подання рекомендацій щодо їх розв'язання. Це сприяє зміцненню взаємодії між такими ланками: адміністративні структури – наука – громадськість.

Завдання екологічної олімпіади – не тільки популяризація екоетики серед учнів і дорослих, й виявлення науково-кадрового потенціалу з основ наук біологічного циклу, формування практичних навичок, розвиток творчого мислення школярів. Вирішення цих завдань і стало основою роботи форуму, що складався з трьох частин: конференції з екоетики, олімпіади з екології і захисту творчих проєктів на 8-ми секціях: екології моря, екології прісних вод, екології суші, лісоводства, сільського господарства та ін.

З 2006 року з ініціативи Центру і за підтримки Севастопольської міської державної адміністрації та управління освіти і науки активізована робота загонів «Екологічний патруль» (ЕП) навчальних закладів міста. Робота сучасних загонів ЕП будується на інноваційних формах і методах просвітницької та практичної діяльності, спрямованої на поліпшення санітарного стану міста, формування екологічної культури особистості, активізацію пізнавальної, творчої і трудової діяльності. Наш Центр є координатором загонів ЕП. На сьогодні створено міський штаб ЕП, в який ввійшли представники чотирьох районів міста. Розроблено Положення про організацію загонів ЕП, Положення про приміський конкурс на кращу емблему і девіз. Адміністрація міста придбала спеціальну форму для членів ЕП. Представники Держуправління охорони навколишнього природного середовища ознайомлюють командири ЕП з основами екологічного правового законодавства, дають необхідні рекомендації.

Загони ЕП є активними учасниками міської акції «Моє улюблене чисте місто». Учні садять дерева

і куці, прибирають стихійні звалища, розчищають узбережжя Чорного моря, здійснюють просвітницьку роботу серед населення міста, розповсюджують листівки, виявляють порушення під час патрулювання і дані про них передають до комунальних служб міста. Перші кроки екологічних патрулів є продуктивними. Севастопольські учні з ентузіазмом відгукнулися на проведення акції, систематично висвітлюють свою роботу в ЗМІ.

Під гаслом «Здоров'я природи – наше здоров'я» щорічно з лютого по квітень у місті проводиться тримісячник з охорони первоцвітів, координатором якого є ЦЕНТУМ. У рамках тримісячника діти здійснюють значну просвітницьку і практичну роботу з охорони природи, а також моніторинг з вивчення популяцій первоцвітів у лісових біоценозах і передгір'ях Криму. На завершення акції організовується екологічна вітальня «Парад первоцвітів». У ході яскравого, театралізованого дійства учні навчальних закладів міста підбивають підсумки тримісячника, діляться знаннями про первоцвіти, репрезентують свої дослідницькі роботи. Сьогодні з упевненістю можна стверджувати, що такі форми роботи сприяють формуванню і становленню нового, екологічно грамотного покоління, відповідального за довкілля не тільки свого міста, а й країни в цілому.

Сьогодні наша освіта прямує шляхом гуманізації, орієнтована на цінності людини. Гуманізм – це турбота про фізичне й емоційне благополуччя дітей. Праця педагога підпорядкована важливій меті – формуванню здорового, вихованого, творчого учня. Життя переконує, що в боротьбі з негативними явищами, які руйнують здоров'я людини, одноманітні лекції і настанови вже не спрацюють. Потрібні нові форми і методи роботи з дітьми, які застосовуватимуть кваліфіковані педагоги, небайдужі до своєї справи.

Новий валеологічний напрям в організації навчального процесу в Центрі дає можливість сформувати в дитини вміння працювати так, щоб не зашкодити своєму здоров'ю, розвинути здатність до саморегуляції, самовідновлення, самовдосконалення, самореалізації на радість собі, природі, людям. З цією метою в 2004 році на базі ЦЕНТУМ створено клуб «Геліос. За здоровий спосіб життя», який працює під гаслом: «Здорова природа – здоровий генофонд – здорове суспільство». Заняття в клубі – це відверті бесіди, цікаві лекції, дискусії, практикуми, тренінги, зустрічі із фахівцями. Педагогами закладу розроблені, апробовані і затверджені програми «Здоровий спосіб життя» для всіх рівнів навчання, які охоплюють традиційні та інноваційні форми роботи з учнями: розв'язування ситуативних проблем, презентації, ековалеопоходи, тижні валеологічних знань, імітаційно-ілюстративні ігри. Актуальним є проведення моніторингових досліджень з вивчення діяльності дітей і підлітків у позаурочний час. Їх результати педагоги доводять до відома батьків, класних керівників, відзначаючи

проблеми соціалізації сучасного підлітка. Все це сприяло створенню концептуальної моделі закладу, втіленню в його роботу здоров'язберігальних педагогічних технологій. Батьки наших учнів відзначають, що заняття в Центрі позитивно впливають на здоров'я дітей: зменшується кількість застудних захворювань, поліпшується настрій дітей, вони вчаться свідомо і відповідально ставитися до свого здоров'я. Висока результативність праці зумовлюється значною мірою ефективною роботою координаційної ради закладу.

У 2008 році ЦЕНТУМ включений до регіональної мережі Шкіл сприяння здоров'ю. Сьогодні, крім

дослідницької, Центр здійснює інформаційно-методичну й організаторську діяльність у районах і містах, яка пов'язана із здоров'язберігальними технологіями.

Еколого-натуралістичний центр має значний потенціал і традиції, тут створена атмосфера ініціативи та творчості. У педагогічному колективі працюють талановиті педагоги Н.А. Подосинникова, Т.Г. Кожух, В.А. Ясинська, Л.Ф. Шапкіна, Л.М. Абашкіна, Н.В. Корнієць, Н.І. Шатрова, Л.В. Рудинська, Л.В. Соловійова, О.В. Харченко, О.І. Оскольська, Т.В. Козлова, А.І. Глущенко та ін.

Виховання творчої особистості засобами еколого-натуралістичної діяльності

Віталій БЕДНІНА,

директор Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Розвиток суспільства неможливий без систематичного та цілеспрямованого виховання особистості майбутнього громадянина. Нині оновлення змісту і методів виховання є результатом переосмислення шляхів розв'язання проблеми громадянського становлення молодого покоління.

Виховання як процес необхідно розглядати з філософського та психолого-педагогічного аспектів. Це цілеспрямоване формування в особистості певного ставлення до людей і навколишньої дійсності. Причому формування розглядається не як зовнішній вплив на особистість, а стимулювання її внутрішньої потреби до відповідного мислення, вчинків, духовного розвитку.

Виховання має здійснюватися на гуманістичній основі. Його головний принцип – олюднювання взаємин у загальновиховному процесі. Гармонійне виховання передбачає співпрацю педагогів і вихованців; створення поля упорядкованої свободи (якомога рідше вживати вислів «не можна»); надання допомоги дітям у самовихованні. І, нарешті, найголовнішою умовою гармонійного виховання має бути захист дитини від життєвих незгод, конфліктів, самотності, а також сприяння вільному розвитку її духовних і фізичних потреб.

Вирішальну роль у розв'язанні проблем громадянського становлення особистості відіграють загальноосвітні навчальні заклади. Школа залишається головною інституцією, перед якою стоїть

завдання – виховати особистість, яка дотримується норм і правил співжиття, прийнятих у суспільстві, традицій своїх співвітчизників, тобто сформувати певний тип соціально зумовленої поведінки.

Сфера позашкільної освіти нині перебуває на важливому етапі розвитку. Тут створюються умови для здобуття учнями додаткової освіти, забезпечення змістовного дозвілля дітей та підлітків. Саме над вирішенням цих завдань і працюють педагоги Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, спрямовуючи свої зусилля на подальше відродження духовних здобутків української культури в освітньому просторі області.

Педагоги Центру вирішують передусім завдання залучення молоді до навчання в позашкільних навчальних закладах та пропаганди здорового способу життя. Метою роботи нашого закладу є вдосконалення системи виховної роботи, впровадження нових технологій організації виховного процесу в позаурочній та позашкільній діяльності навчальних закладів, спрямованих на розвиток особистості дитини. На сьогодні в Полтавському облЕНЦУМ навчаються 1105 дітей.